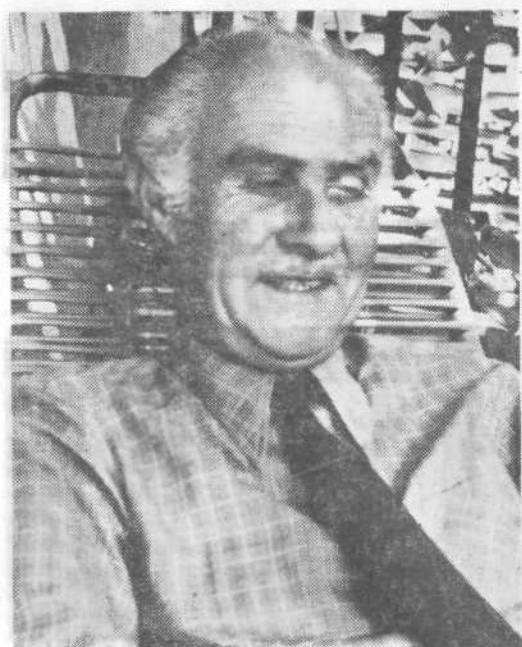

Razgovor z znanim partizanskim snemalcem

Pionirsko delo Staneta Virška

V letu, ko proslavljamo 30 let svobode in se spominjamo junaškega boja partizanov, je film »Svoboda« spet postal zelo iskan in gledan. Avtorja filma, Staneta Virška smo povprašali o zgodovini filma, samem snemanju, težavah, ki jih je imel s snemanjem in montažo, kajti Stane Viršek je film posnel med vojno, in nam tako ohranil živo pričevanje o herojskem boju partizanov do dokončne osvoboditve domovine.

S filmi so bile težave

• »Film Svoboda je nastal povsem slučajno. V Glavni štab NOB Slovenije je prišla kamera, ki je bila nekdanj last Univerze. Na razpolago je bilo tudi kakšnih deset do petnajst kolotov filma Ferrania, ki pa so bili povsem brez oznak o občutljivosti. V Glavnem štabu sem delal kot dopisnik Tanjuga, postransko pa sem se ukvarjal tudi s fotoreportažo. Organiziral sem tudi fotoreporterško službo po korpisih, brigadah in divizijah in mnogo posnetkov je tedaj zapustilo našo deželo in se pojavilo v tujih časopisih.

• No, ko je prišla kamera, me je Dušan Kveder-Tomaž nagovoril, da sem z njo začel snemati. Najprej sem s poskusnimi snemanji ugotovil občutljivost filma, nato pa sem lahko prišel s snemanjem. Na voljo sem imel tudi prevozno sredstvo, Dušan Kveder pa me je obveščal o vseh pomembnejših dogodkih, ki sem jih nato posnel na filmski trak. Do konca vojne sem posnel okrog 2000 metrov traku, film pa je nato razvil nek amater iz Ljubljane, nato pa so ga arhivirali pri Triglav filmu.

• Seveda je bil vedno problem, kje dobiti filmski trak. No, nekaj smo ga dobili iz Ljubljane, nekaj iz Trsta, pri snemanju pa sem

moral biti zelo pazljiv, če sem hotel ujeti res najpomembnejše dogodke. Naj še povem, da sem vse kolute ob vsakem premiku vedno nosil s seboj, saj sem le tako lahko zagotovil obstoj tega filma.

• »Seveda sem doživel tudi nekaj komičnih situacij pri snemanju. Ko smo pri Dobriču pri Žužemberku napadli sovražnika, sem hotel priti čim bližje sovražnikovu bunkerju, saj teleobjektiva nisem imel. Na strmem bregu mi je spodrsnilo in seveda so me sovražniki opazili. Dum-dumke so švigale okrog mene, jaz pa sem lovil ravnotežje in kamero, katere nisem smel izgubiti. No, izgubil sem kapo, kamero pa le obdržal, pri padcu pa sem si zvil tudi nogo, zato potem akcije tudi nisem posnel. Opirajoč se na palico sem potem dolgo krevsal naokrog.

Oton Župančič na traku

• Pozneje sem posnel več pomembnih akcij: razbremenilno akcijo na Kolpi, gradnjo mostu čez Kolpo, pa osvoboditev Trsta. Nekaj posnetkov sem napravil tudi v osvobodjeni Ljubljani. V največje zadoščenje pa mi je ohranjen posnetek Župančičevega sprejema prve slovenske vlade v Ljubljani, ki je bil na televiziji izredno veliko uporabljan. Ohranjen je tudi originalni tonski zapis tega govora.

• »Tako po vojni film seveda ni bil zanimiv. Toda ko je iz arhiva Triglav filma prišel v muzej, sem ga po naročilu slovenske vlade restavriral, saj je v arhivu postal ves plesniv. Filmu sem dodal še nekaj originalnih posnetkov drugih snemalcev in posnetke nemških vojakov in tako dobil dokončno obliko. Tekst je napisal Ciril Kosmač, glasbo pa večinoma Marjan Kozina.

• Tako je film 12 let po osvoboditvi opravil svojo nalogo in je bil prikazan širšemu krogu gledalcev. Dolžina filma je 45 minut in je zato zelo ustrezen za prikazovanje v šolah. Pozneje je bilo narejenih še 14 kopij v studijih Zastave filma, imamo slovensko in hrvaško verzijo filma.

• Stane Viršek se je že pred vojno ukvarjal s fotografijo in filmanjem, vendar pa so bile takrat kamere in filmi zelo dragi. »Imel sem prijatelja, ki je zmozel nakup kamere in filmov in tako sem pri fotografiranju pejsažov in družinskih posnetkov dobil prvo tehnično znanje. Seveda pa sem se vseh režijskih prijemov in ostalih večšin učil sproti na terenu.

»Razkošje« na TV

• Po vojni je Stane Viršek delal v raznih ministrstvih, kjer je bil zadolžen za tiskovno službo, dokler ni odšel k televiziji in bil prvi filmski producent slovenske televizije. »Moram reči, da je ob začetku slovenske televizije vladal med vsemi zaposlenimi, bilo nas je 25, izredno velik entuziazem. Sredstva so bila minimalna, pa v primerjavi z razmerami v partizanih izredno bogata in razkošna. Precej posnetkov sem naredil za TV dnevnik, ki ga je takrat emitirala še srbska televizija. Glavni problem na slovenski televiziji pa je bilo pomanjkanje kadrov. Strokovnih šol za snemalce ni bilo in jih še danes ni, zato so snemalci postali predvsem člani fotokino kluba Ljubljana. Vsi zaposleni na televiziji pa so opravili še posebne tečaje za razne poklice kot videomikserje, avdiomikserje in druge.

• Potem sem začel delati na področju propagandnega programa, saj so se takrat pojavile prve reklame, ki jih je bilo treba izoblikovati. Tudi tu sem opravil skoraj pionirsko delo, dokler nisem odšel v pokoj.

• Stane Viršek je eden izmed najstarejših slovenskih filmskih snemalcev, takoj za Metodoma Badjuro, ki je posnel tudi prvi slovenski film V kraljestvu Zlatoroga. Prav zato Stane Viršek zasluži za svoje pionirsko delo posebne čestitke, saj je to delo resnično dobro opravil.

France Kmetič

Hura za trgovce!

Prav je, da so trgovci zaprli ljubljanske trgovine ob nedeljah in sobotah popoldne, prav pa bi bilo, če bi jih zaprli tudi v soboto dopoldne. Modro, da je večina ljubljanskih gostinskih obratov zaprtih v nedeljo in še bolj modro bi bilo, če bi jih gostinci zaprli že v petek ponoči in bi bili ti obrati zaprti do ponedeljka zjutraj. Zelo razveseljivo so ti isti glasovi, ki napovedujejo, da bodo črpalke zaprte ob nedeljah, še bolj pa bi bili vsi veseli, če bi ti glasovi napovedali, da bodo črpalke zaprte že v petek ponoči, soboto ves dan in tudi v nedeljo ponoči. Enoglasno moramo podpreti tiste težnje med nami, v katerih se zrcali zahteva o omejitvi mestnega prometa v soboto in nedeljo, še bolj pa bi podprli zahtevo, naj bo mestni promet ukinjen od petka zvečer do ponedeljka zjutraj. Podpreti pa bomo morali enoglasno in brez oamahovanja tudi tiste zahteve, v katerih se bo izražala težnja ukiniti železniški, rečni, morski in letalski promet ob sobotah in nedeljah. Kajti: zakaj naj bi se nekateri brezskrbno vozili ob sobotah in nedeljah, drugi pa bi morali zato delati in se mučiti? Petdnevni delovni teden mora veljati za vse, ne pa samo za nekatere! Tudi morebitno zahtevo, da bi gostinski delavci imeli dopust (letni oddih) v mesecu juliju in avgustu, je treba brez omahovanja podpreti. Zakaj bi se tisoči sončili le zato, da bi se drugi tisoči znojili? Zato moramo stremeti k temu, da bi čimprej zaprli v juliju in avgustu vse hotele, motele in počitniške domove, ker občanov ni moč deliti na dve neenakopravni skupini, ko ena skupina uživa brezdelje le zato, ker se druga skupina muči v hlapčevski ponižnosti serviranja, kuhanja, pospravljanja itd. Težnja, ki so jo prvi spočeli ljubljanski trgovci, je zelo jasna in v bodočnost pravičnosti zasidrana: vse, vse, prav vse naj obmiruje od petka ponoči do ponedeljka zjutraj! Toda tudi od 15. julija do 15. avgusta, ko naj bodo zaprti vsi hoteli, ukinjen ves promet! Zakaj pravičnost je, ali pa je ni, in zato ni moč deliti ljudi na privilegirance in na nepriviligirance. Le enega v tem veličastnem prizadevanju ne bi smeli prezreti: splošnega ljudskega odpora in obrambe naše socialistične domovine. Če bi nam kdo poskušal odvzeti svobodo in bi začel s to akcijo v času od petka zvečer do ponedeljka zjutraj, bi se morali postaviti v bran domovine kljub dogovorjenemu weekendu... Pa bomo ob takem času pripravljeni?

(Iz Dnevnika)